

Maa- ja metsätalousministeriö
[kirjaamo\(at\)mmm.fi](mailto:kirjaamo(at)mmm.fi)

26.2.2019

MMM:n Lausuntopyyntö 7.2.2019 Tornionjoen kalastussääntöä koskevista neuvotteluista Ruotsin kanssa vuodelle 2019 (2017/04.04.03.01/2018)

SUOMALAIS-RUOTSALAISEN RAJAJOKIKOMISSION LAUSUNTO TORNIONJOEN KALASTUSSÄÄNNÖSTÄ 2019

Suomen maa- ja metsätalousministeriö esittää lausuntopyynnössään (2017/04.04.03.01/2018) kalastussääntöä koskeviin Suomen ja Ruotsin välisiin neuvotteluihin erinäisiä poikkeavia määräyksiä alustavaan 13.12.2018 päivättyyn lausuntopyyntöön tulleiden esitysten perusteella sekä sitä, että kalastussäännöt pysytettäisiin samoina kuin ne olivat 2018.

Rajajokikkomissio kiittää lausuntopyynnöstä ja haluaa tuoda esille tiettyjä näkökohtia lausuntopyynnössä ehdotetuista muutoksista kalastussääntöön sekä niiden lisäksi kiinnittää huomiota kestävään kalastukseen ja kalakantojen suojeluun muulla säätelyllä.

Kalastussäännön lähtökohtana on luoda kohtuullinen ja oikeudenmukainen tasapaino kalakannan ja sen hyödyntämisen näkökulmasta. Kalastuksen säätelyllä tulee pyrkiä pitkäjänteiseen, kalakantojen suojelu ja kalavarojen kestävä käyttö sekä koko rajaseudun etu huomioivaan kalastukseen rajajokisopimuksen tarkoituksen mukaisesti.

Komissio haluaa kiinnittää lausunnossaan ministeriön huomiota Tornionjoen kalastussäännön soveltamisalueen kalastajaryhmien ja kalastustapojen tasapuoliseen kohteluun ja kalastuksen säätelyyn ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästi.

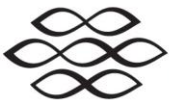
Harjuksen kevät rauhoitus

Ehdotus harjuksen ”rauhoidusajasta pilkintäkaudelle” Tornionjoessa Tornion- ja Muonionjoen yhtymäkohdan alapuolelle asti on perusteltu harjuskannan heikosta tilasta johtuen. Ruotsin puolella harjuksen kevät rauhoitus on voimassa useiden Norrbottenin kuntien alueella huhtikesäkuun väliseen aikaan sijoittuen.

Komissio toteaa, että lausuntopyynnössä ehdotettu rauhoitusaika 1.4.-30.5. ajoittuu Tornionjoella jäänlähtötilastojen valossa todennäköisesti heikkenevien kevätjäiden ja osin avoveden aikaan. Pilkintäkausi, jolla rauhoitusta sovelletaan tulee asettaa paikallisten olosuhteiden mukaisesti.

Lohen kulkuverkkopyynnin pyyntiajan rajoittaminen

Suhteellisesti lohen kalastuksen saaliskertymää Tornionjoella tarkastellen verkkokalastuksen vuorokausien poistamista ei voi perustella, kun asiassa huomioidaan Itämerellä tapahtuvan lohenkalastuksen määräävä vaikutus Tornionjoen nousulohien määrään sekä vapakalastuksen merkittävä rooli jokialueen lohisaaliskertymässä.



Komissio muistuttaa lisäksi, että virtaamat suuressa säännöstelemättömässä joessa jollainen Tornionjoki on, ovat epäsäännölliset vaihdellen vuosien välillä. Myöhäinen ja runsasvetinen tunturitulva ja sen myötä korkea vesi joessa voi estää kalastuksen verkoilla ennen juhannusta, mikä voi lyhentää kalastusaikaa luonnollisista syistä johtuen lähes puolella sallituista kalastusvuorokausista.

Monet kiinteistönomistajat rajajoen varrella jakavat kalastuksen muiden kiinteistön osakkaiden kesken, jotta kukin voi suunnitella vapaan ajan työelämästä, jolloin on mahdollista tulla apajapaikoille kalastamaan. Kalastussääntö antaa mahdollisuuden kalastaa joinakin heinäkuun neljästä sallitusta kalastusvuorokaudesta. Yhteensä sallittuja kalastusvuorokausia on seitsemän, jotka ajallisesti jaetaan puoliksi maiden kesken.

Verkkokalastuksen osuus lohisaaliista jokialueella on 16 % (lohi, kpl, 2017). Suurin osuus, 80 %, pyydetyistä lohista kalastettiin 2017 vapakalastusvälinein (LUKE, SLU Tornionjoen lohi-, meritaimen- ja vaellussiikakannat – yhteinen ruotsalais-suomalainen biologinen selvitys sopivien kalastussääntöjen arvioimiseksi vuodelle 2018).

Mikäli verkkokalastuksen rajoitusta tarvitaan olisi parempi lyhentää kalastusaikaa sallittujen vuorokausien sisällä. Siksi komissio ehdottaa, että verkkokalastuksen vuorokausien määrä pysytetään samana, mutta verkkokalastus voitaisiin kieltää esim. klo 22:00 (23:00) alkaen klo 06:00 (07:00) saakka. Tällainen ehdotus voisi saada paremmin hyväksynnän kalastusoikeuden haltijoiden keskuudessa kuin poistettu verkkokalastusviikonloppu. Viimeisen viikonlopun saalismäärä olisi pyytitävän lausuntopyyntöissä annetut määrät huomioiden ja verkkokalastusvuorokausilla (7) jakaen laskennallisesti 300-500 lohta jokivarren verkkokalastuksen noin 15 apajapaikalle jakaantuen.

Rajajokikomission toteaa lisäksi, että verkkokalastuksella on kalastuskulttuurista ja sosiaalista merkitystä Tornionjoen vesistöalueen kalastajayhteisöille sekä ihmisten ja vesistön välisen suhteen ylläpidon kannalta. Rajajokisopimuksen tarkoituksena on kiinnittää erityistä huomiota myös alueen kulttuuriarvojen suojeluun niiden laajassa tarkoituksessa.

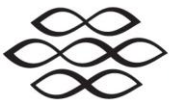
Tornionjoen edustan merialueella tapahtuvan lohienkalastuksen aloitusaika

Komissio kannattaa LUKEn ja SLUn koostaman tieteellisen arvion käyttämistä kalastussääntöneuvottelujen pohjana.

Komission näkemys on, kuten aiemmassa 25.1.2019 antamassaan lausunnossa MMM:lle, että Suomen rannikon aikaisemmat lohienkalastuksen aloitusajankohdat vuosina 2017 ja 2018 ovat mahdollisesti voineet vaikuttaa rajajokeen vaeltaneiden lohien määrään negatiivisesti, minkä vuoksi merikalastuksen säätelyn tulee perustua varovaisuusperiaatteeseen, jotta Tornionjoen lohikanta voi palautua sellaiselle kestäväälle tasolle, mikä olisi linjassa sen poikastuotantotavoitteen kanssa, joka on asetettu kansallisessa lohi- ja meritaimenstrategiassa. Kalastuspaine merialueella tulisi myös kohdistaa kantakohtaisesti sekakantakalastuksen sijaan.

Rannikon merikalastuksen myöhentämistä esimerkiksi 10 vuorokaudella tulevien kahden kalastuskauden aikana on syytä harkita. Erityisesti silloin, jos tieteellinen arvio osoittaa aikaistetun merikalastuksen haitallista vaikutusta Tornionjoen nousulohimääriin, on merialueen kaupallisen kalastuksen aloitusta myöhennettävä.

Vuoden takainen LUKEn ja SLUn yhteinen biologinen selvitys kalastussääntöjen arvioimiseksi on referenssimateriaali, jossa todetaan mm., että ”myöhempi kalastuksen aloittaminen tulee myös jatkossa vähentämään alkukauden aikana saapuvien suurimpien lohien (jotka ovat pääosin naaraita) kalastusta.”, sekä todetaan, että Pohjanlahden muilla alueilla kuin



Tornionjokisuussa voimassa olevat kalastussäännöt tulevat vaikuttamaan Tornionjoen lohikantaan suuremmissa määrin kuin aiemmin.” Sama selvitys tunnistaa myös sen, että ”jotta Tornionjokeen aikaisin saapuvan lohen määrää voitaisiin säädellä, tarvittaisiin synkronoitua kalastussäätelyä, joka kattaisi huomattavasti isompia alueita kuin pelkästään Tornionjokisuun (*LUKE, SLU Tornionjoen lohi-, meritaimen- ja vaellussiikakannat – yhteinen ruotsalais-suomalainen biologinen selvitys sopivien kalastussääntöjen arvioimiseksi vuodelle 2018*).

Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen tarkoitus on mm. kiinnittää erityistä huomiota kalakantojen suojeluun ja kestäväan käyttöön ja sopijapuolten rooliin kalakantojen suojelussa tarpeellisin toimin (rajajokisopimus 28§). YK:n merioikeussopimuksen 66 artiklan mukaan niillä valtioilla, joista anadromiset kalakannat ovat peräisin on ensisijainen intressi ja päävastuu näistä kannoista.

Lippokalastusajan pidentäminen (ts. lyhentäminen esityksen mukaan)

MMM:n lippokalastusaikaa koskeva esitys tarkoittaisi, että kalastussääntöön viimeisen parin vuoden aikana tehdyt lippokauden pidennykset poistetaan ja palataan kalastussäännön mukaiseen lippokalastukseen.

MMM:n esityksessä siian lippous vähenisi -9 vrk edelliseen vuoteen 2018 nähden (aloitus 8.6.2018. -> 17.6.2019) , eli -9 % vähennys kokonaiskalastusaikaan lipolla vuosien 2018 ja 2019 välillä. Lohen lippous vähenisi -9 ja -7 vrk (lippousaika 2018 oli 8.6. - juhannusviikon maanantai ja juhannuksesta kesäkuun 30. päivään), eli noin 70 % leikkaus lohen lippokalastukseen aiempaan vuoteen nähden.

Lohen lippokalastukseen kohdistuva kalastuksen rajoitus esitetyn mukaisena sen pienen saalisuuden valossa (2 – 4 % jokialueen kalastuksesta) ylimitoitettu toimenpide eri kalastustapojen (lippu, verkko, vapakalastus) tasapuolista kohtelua silmällä pitäen, varsinkin kun jokikalastuksen suurimman saalisuuden kalastavalle vapakalastukselle ei ole esitetty sellaisia pyyntirajoituksia, joilla kalastuspaine vähenisi aiempiin vuosiin nähden. Lippouksen osuus lohen jokikalastuksen saaliskertymästä on pienin. Vaellussiian myöhäisemmän nousun johdosta lohen lippouksen merkitys alkukesällä mm. kalastuskulttuurin elinvoimaisuuden ja matkailun näkökulmasta on kasvanut. Koskikalastus on sosiaalinen tapahtuma lippokalastajien kesken sekä vetoivoimainen tapahtuma sitä vuosi toisensa jälkeen seuraamaan tuleville paikallisille ja matkailijoille,

Koskikalastus lipolla on olennainen osa kansallisesti Suomessa ja Ruotsissa tunnustettua aineetonta kulttuuriperintöä. Rajajokisopimuksen tarkoituksena on myös kulttuuriarvojen suojelu, josta Tornionjoen paikallinen perinteinen kalastuskulttuuri lippous on yksi elinvoimainen ilmentymä.

Komissio katsoo, että ministeriön esittämää lohen lippokalastusta koskevaa ehdotusta on tarpeen lieventää siten, kalastuksen säätelyn perustana on kalavarojen suojelun ohella eri kalastusmuotojen ja niiden saaliskertymän merkittävyyden suhteuttaminen toisiinsa. Muutenkin eri kalastajaryhmien tasapuolisen kohtelun periaatetta tulee noudattaa kalastuksen säätelyssä rajajokisopimuksen hengessä siten, että osapuolten mahdollisuudet rajajokien tasapuoliseen käyttöön turvataan.

Heittopainolla tapahtuvan viehekalastuksen kieltäminen Kukkolankoskella

Komissio kehottaa kuten aiemmassa lausunnossaan huomioimaan osakaskunnan esityksen ja tekemään tarvittavat toimenpiteet rajoituksen voimaan saattamiseksi kalastuskaudelle 2019 paremman järjestyksen luomiseksi lippopaikoille.

Kalastuksen adaptiivisen sääntelyn kehittäminen

Nykyinen kalastuksen säätelyjärjestelmä Tornionjoella on jäykkä ja varovaisuusperiaatetta sääntelyssä on vaikeaa soveltaa. Lohen tavallista pienempään nousumäärään Tornionjoessa ei nykyjärjestelmällä voida reagoida kalastuspainetta jokialueella ja merialueella vähentämällä. Lohen kannanhoidossa ei voi perustella nykyistä riskien ottoa ja varovaisuusperiaatteen noudattamatta jättämistä.

Mikäli lohen nousu on jäämässä heikoksi, tulisi pyyntiä kyetä rajoittamaan, eli lohen kalastus mukautuisi kalakannan vaihteluihin. Kalastuskauden aikana tulisi olla käytössä menetelmä, jolla tarvittaessa voidaan sekä meri- että jokialueella kalastusta koskevin toimenpitein reagoida vaelluslohien määrään, jotta voidaan varmistaa, että riittävä määrä lohia nousee jokeen.

Tätä voitaisiin toteuttaa jokialueella esimerkiksi siirtymällä loppukaudella, elokuun puolivälistä eteenpäin, pyydä-ja-päästä -kalastukseen tilanteen niin vaatiessa. Kalastussääntöön kuuluvan merialueen kaupallisessa kalastuksessa sääntelyn reaktiivisuuden soveltamisen mahdollisuuksia tulee selvittää.

Kalastuksen valvonta

Komission kanta on sama kuin aiemmin, että kalastuksenvalvontaa rajajoella sekä merialueella tulee lisätä. Viime kesänä kalastuksenvalvonta Ruotsin merialueella ilmeisesti loppui kokonaan heti lohikiintiön tultua (yli-)kalastetuksi. Valtioilla on vastuu suojella lohta ennen kalastuksen aloitusta, sen aikana ja myös kalastuskauden päätyttyä.

Ruotsin kalastetun lohikiintiön seurannan kehittäminen

Vuonna 2018 osa-alueella 31 Ruotsin luonnonvaraisen lohen kansallinen kiintiö ylittyi noin 3 700 lohella ennen kalastuksen sulkemista, mikä vastaa noin 20 prosentin ylitystä osa-alueen 31 luonnonvaraisen lohen kiintiöön nähden. <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/yrkesfiske/kvotuppfoljning/uppfoljning-laxkvot.html> .

Komissio huomauttaa lisäksi, että Ruotsin sallitun lohikiintiön yli kalastettujen lohien määrä 2018 ylitti ministeriön lausuntopyynnössä esitettyä koko jokialueen lohen verkkopyynnin keskimääräisen vuosittaisen saalismäärän.

Vastaavien kiintiöylitysten estämiseksi tulee kiintiöseurantakäytäntöjen parantaminen ottaa esiin neuvotteluissa Ruotsin kanssa.

Saalisilmoitus, saaliin merkintä ja saalistilastointi

Komissio katsoo, että lohisaaliin tilastointia tulee kehittää. Saaliin merkintä esim. kidusmerkillä jokialueen kalastuksessa kaupallisen kalastuksen tapaan voidaan ottaa käyttöön.

Kestävä kalastus ja kestävät kalakannat edellyttävät tietoa kalastuksesta ja saalismääristä.

Kausikohtainen kalastuskiintiö

Kuten lausunnossaan vuosi sitten korostaa komissio sitä, että Suomen ja Ruotsin on syytä neuvotella mahdollisuudesta kausikohtaisten lohikiintiöiden asettamisesta kaikille Tornionjoen kalastussäännön soveltamisalueen kalastajaryhmille ja velvoite saalisraportointiin.

Lupakohtainen kausikiintiö Tornionjoen jokialueelle on esitetty toimenpiteenä Suomen lohi- ja meritaimenstrategiassa vuodelta 2015 .

Kalastuksen kieltö 15. syyskuuta alkaen

Rajajoen kalastuksen täyskieltö 15. syyskuun jälkeen on käytäntö, jota ei muilla jokialueilla tunneta. Täyskalastuskieltö estää mm. hauen, ahvenen ja harjuksen kalastamisen syyskaudella.

Komissio katsoo, että kalastuksen täyskieltö tulee poistaa. On kuitenkin syytä arvioida, onko kiellon poistamisella vaikutusta erityisesti harjuskantaan. Mikäli kieltö poistetaan tulee kalastusvalvonnan resursseja jokialueella lisätä. Kalastus ei saa vaarantaa kalakantoja.

Rajajoen apajapaikat

Aiemmin mainitussa Äkäslompolon tapaamisessa maaliskuussa 2018 kysyttiin Kalastussäännön apajapaikoista. Lista apajapaikoista tulee käydä läpi kalastusoikeuden omistajien kanssa. Apajapaikkoja ei ole kartoitettu.

Kemijokisuun terminaalikalastus 2000-luvulla

Komissio on pyytänyt huhtikuussa 2018 lausueessaan luonnoksista kaupallisen kalastuksen kiintiöjärjestelmää koskevan lain ja valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriöltä tietoja siitä lohenkalastuksesta, joka asetusehdotuksen sanamuotojen mukaan mahdollisesti ei kuulu / ei ole kuulunut Suomen kansallisen lohikiintiöön Kemijoen jokialueella ja/tai terminaalialueella vuosittain 2000- ja 2010-luvulla ja minä aikana pyynti on kalastuskaudella tapahtunut.

Komissio uudistaa tietopyynnön Kemijoen terminaalikalastusta koskevista tiedoista.

Tornionjoen tiedot ministeriön rajajoki-sivulle

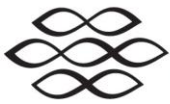
Maaliskuussa 2018 Komission sihteeri on sähköpostitse ilmoittanut ministeriön kalastusviranomaisille, että MMM:n rajajokien kalastusta koskevalla www-sivulla ei ole mainintaa Tornionjoesta <https://mmm.fi/kalat/kalastus-ahvenanmaalle-ja-lapin-rajajoilla>

Komissio esittää, että ministeriö lisäisi Tornionjoen kalastusta koskevaa tietoa sivulle esim. hyödyntäen Komission omaa kalastus-sivua, jossa on koottuna päivitetty tiedot kalastussäännöistä ja luvista sekä linkit ELYn ja MMM:n aiheen mukaisiin asiakirjoihin <http://www.fsgk.se/Kalastus.html>

Tornionjoen vesistöalueen yhteiselle kalastusstrategialle tarvetta

Viitaten jo aiemmin lausuttuun muistuttaa komissio uudestaan, että sekä Suomi että Ruotsi ovat laatineet omat lohi- ja meritaimenstrategiansa ilman mainittavaa yhteensovittamista Tornionjoen vesistön osalta. Suomen Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle on vahvistettu valtioneuvoston periaatepäätöksellä 16.10.2014. Ruotsin ehdotus strategiaksi, Förvalting av lax och öring, on luovutettu Ruotsin hallitukselle marraskuussa 2015. Ruotsin strategiassa on nostettu esille mm. Tornionjoen vesistöalueen kalastusstrategian laatiminen pitkäjänteisen kalastuksen sääntelyn mahdollistamiseksi.

Rajajokikomissio kehottaa suomalaisia kalastusviranomaisia jatkossa tiiviimpään yhteistyöhön Ruotsin kalastusviranomaisen ja rajajokikomission kanssa Tornionjoen vesistöalueen kalastuksen yhteisen näkemyksen rakentamiseksi avoimena ja läpinäkyvänä prosessina,



yhteistyössä alueen kalastajien, kalastusoikeuden haltijoiden, yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa. Rajajokikomissiolla on valmius yhteistyössä kalastusviranomaisten kanssa kehittää rajajoen kalastusta koskevan informaation saatavuutta ja välittämistä sekä edistää yhteistyötä.

Johan Antti
puheenjohtaja

Timo Jokelainen
varapuheenjohtaja

Virve Sallialmi
sihteeri

TIEDOKSI

Havs- och vattenmyndigheten
Norrbottenin lääninhallitus
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Tornion kaupunki
Ylitornion kunta
Pellon kunta
Kolarin kunta
Muonion kunta
Enontekiön kunta
Haaparannan kunta
Övertorneån kunta
Pajalan kunta
Kirunan kunta